

Kako savladati prepreke

Nijedan objekat u javnoj upotrebi u Crnoj Gori nije u potpunosti prilagođen osobama sa invaliditetom

Marija Ščepanović je rođena u Bijelom Polju. Po struci je pravnik. Na Univerzitetu Crne Gore završila je prošle godine i specijalističke studije. Prije dvije godine dobila je nagradu 19. decembar Glavnog grada, za prosjek 9,90. Od rođenja boluje od cerebralne paralize i korisnica je elektromotornih kolica.

„Željela sam da odradim pripravnčki u nekom od sudova, ali mi nije omogućeno ni da uđem u zgradu Osnovnog suda kako treba. Tačno je da tamo postoji rampa, ali ja bih neke ljude koji rade u Sudu postavila u moju poziciju da vidim da li bi uspjeli da izađu uz tu rampu”, kaže Marija u razgovoru za *Monitor*.

Skoro nijedna državna institucija još nije na adekvatan način dostupna osobama sa invaliditetom. Tako su pored nemanja volje da se osobe sa invaliditetom zaposle u državnim institucijama, jedan od najvećih problema fizičke barijere. Osnovni sud u Podgorici, recimo, ima rampu, ali nije urađena po standardima i lift ne radi. Ali, Sud nije jedini loš primjer.

Marija radi u *Savezu udruženja paraplegičara Crne Gore*, u pravnoj kancelariji.

Za *Monitor* kaže da iako je očekivala adekvatan tretman od strane društva, nije joj ni *Devetnaestodecembarska nagrada*, pomogla u uklanjanju stereotipa i predrasuda.

Prisjeća se dodjele nagrade: „I tada su moja kolica i moj invaliditet, nažalost, bili u prvom planu. Prilikom primanja nagrade doživjela sam neprijatnu scenu. Organizatori ceremonije odbili su da me popnu

Miroslava Mima Ivanović:
„Ne pamtim kad sam posljednji put plakala, ali današnje suze ću dugo pamtiti. To su suze svih osoba s invaliditetom zbog stalnog gaženja ljudskog dostojanstva... Suze, jer na *Dan ljudskih prava* na drugi sprat Skupštine Crne Gore nijesam mogla kolicima da dođem i to na raspravu *Pristupačnost za lica sa invaliditetom*”

na binu”. Dobili su i kritike od tadašnje američke ambasadorke **Sju Kej Braun**: „Morali ste pronaći način da Mariju popnete na binu, da primi nagradu kao ostali učesnici”.

Nagrade se dodjeljuju u Crnogorskom narodnom pozorištu, u kojem postoji rampa koja je prilagođena osobama sa invaliditetom. Međutim, ko želi ući na sporedni ulaz sa rampom, to mora ranije najaviti.

„Ja sam, kako kažu - *ona u kolicima*. U očima našeg naroda to sam prije svega, bez obzira na postignuti uspjeh. I stvarno, uprkos mom školovanju i uspjehu mogu samo da radim u NVO”.

Marija je studentske dane provela u studentskom domu – tzv. *Plavom dvoru*. Sjeća se da je prve dvije godine fakulteta, u dom ulazila

zahvaljujući pomoći njene najbolje drugarice **Milojke Tmušić**. Tokom 2012. dom je prilagođen za osobe sa invaliditetom, izgrađena je rampa, lift. Iste godine urađena je i rampa za pristup studentskoj menzi.

Marija ističe da bi bilo veoma dobro i korisno da, sem Podgorice, i u ostalim crnogorskim gradovima domovi zdravlja budu pristupačni. Kaže da je Klinički centar donekle pristupačan, ali i da u Poliklinici u okviru Kliničkog centra, recimo, kada lift stane, osobe sa invaliditetom imaju veliki problem da uđu.

„Rampe se često postavljaju a da se ne vodi računa o nagibu, možemo ih uočiti kroz grad, postavljaju se neadekvatno i ne služe svojoj namjeni. Ipak, raduje činjenica da se rješava

problem visokih ivičnjaka”.

Marija smatra da bez obzira na to koliko se govori i skreće pažnja na propuste, prilike se mijenjaju sporo.

„Zakon o izgradnji objekata donijet je 2008. godine, prošao je petogodišnji rok da se objekti u javnoj upotrebi prilagode potrebama osoba sa invaliditetom, taj posao još nije završem. Nijedna institucija, do sada, u potpunosti nije prilagođena osobama sa invaliditetom. To govori o tome koliko smo napredovali”.

Marija ističe da su joj najveća podrška bili roditelji. Kaže da nisu bili tipični. „Izuzetno sam im zahvalna. Nisu me sputavali bez obzira na moj invaliditet, iako su mnogi govorili kad već imam invaliditet da sjedim doma. Moji su roditelji često imali više vjere u mene, u moje sposobnosti, nego ja sama. Da su oni bili drugačiji, da je situacija bila drugačija, ne bih nagradom okončala studije, ne bih zasnovala radni odnos”, kaže Marija.

Uvjerena je da će prije ili kasnije ostvariti svoj cilj da radi u nekoj od državnih institucija. Najviše bih voljela u Osnovnom sudu, uz osmijeh kaže: „Kada se situacija promijeni na terenu”.

Milenko Vojičić, koordinator programa za pristupačnost u *Udruženju mladih sa hendikepom Crne Gore* (UMHCG), za *Monitor* kaže: „Osobe sa invaliditetom treba da imaju pristup, kao i drugi i to svuda - u prevoznim sredstvima, institucijama sistema, drugim objektima, informacijama, komunikacionim tehnologijama, uslugama... U svim ovim oblastima i dalje postoje ogromne prepreke. Vlada Crne Gore je prije osam godina potpisala Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom kao i Opcioni protokol. U Konvenciji, kao jedno od osnovnih načela navedena je pristupačnost, kao i mjere koje će uključivati identifikaciju i uklanjanje prepreka”.

Nijedan objekat u javnoj upotrebi

Marija Šćepanović:
„Željela sam da odradim pripravnčki u nekom od sudova, ali mi nije omogućeno da uđem u zgradu suda kako treba. Tačno je, postoji rampa, ali ja bih neke ljude koji tamo rade postavila u moju poziciju da vidim da li bi uspjeli da izađu uz tu rampu”

u Crnoj Gori nije u potpunosti prilagođen osobama sa invaliditetom, u skladu sa propisanim standardima, kaže Vojičić.

Zato je **Miroslava-Mima Ivanović**, pravica i koordinatorka u UMHCG, na *Dan ljudskih prava* prošle godine, zbog nemoći da kolicima preskoči mnogo stepenica u Skupštini Crne Gore napisala na svom profilu: „Ne pamtim kad sam posljednji put plakala, ali današnje suze ću dugo pamtit. To su suze svih osoba sa invaliditetom, suze koje rijetko klize niz obraze, suze koje peku iznutra neprestano, suze o kojima malo osoba sa invaliditetom javno priča. Suze zbog stalnog gaženja ljudskog dostojanstva...”

Suze, jer se na *Dan ljudskih prava* na drugi sprat Skupštine, do koga ima preko 50 stepenica, nijesam mogla kolicima da dođem i to na raspravu *Pristupačnost za lica sa invaliditetom*. Govorili su da smo suviše skupi, da treba da budemo racionalni i strpljivi, da je mjesto sasvim odgovarajuće za datu temu, da nije važno kako negdje uđemo nego kako nas dočekaju”.

Miroslava Ivanović je zbog svega podnijela tužbu protiv Skupštine Crne Gore zbog nepristupačnog prilaza licima sa invaliditetom i diskriminacije.

Pet godina od usvajanja zakona, država je donijela prvi Akcioni plan za prilagođavanje trinaest prioriternih objekata. To je trebalo da se uradi još prošle godine, ali plan još nije realizovan. Prilagođavanje se odnosi na površine u javnoj upotrebi: šetališta, pješačke prelaze, parkove, parkinge, kao i na objekte u javnoj upotrebi, stambene, poslovne objekte i tako dalje.

Zbog toga Marija i mnogi koji imaju invaliditet sličan njenom, ne mogu da nađu stanove u kojima samostalno mogu da žive, jer su im nepristupačni ulazi stambenih zgrada.

Uzalud zakoni koji propisuju pristupačnost svima. Oni često ostaju mrtvo slovo na papiru.

Teuta NURAJ

ERSTE Stiftung

*Fellowship for Journalist of Roma/Ashkali/Egyptian Origin 2015-2016
 This project has been supported by ERSTE Foundation*